

II

(Aktid, mille avaldamine ei ole kohustuslik)

NÕUKOGU

NÕUKOGU OTSUS,

20. veebruar 2006,

ühenduse maaelu arengu strateegiasuuniste kohta (programmiperiood 2007–2013)

(2006/144/EÜ)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut,

võttes arvesse nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrust (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 9 lõike 2 esimest lauset,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust, ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 9 lõikes 1 on sätestatud, et maaelu arengu prioriteetide kehtestamiseks tuleb ühenduse tasandil vastu võtta maaelu arengu strateegiasuunistes programmeerimiseks 1. jaanuarist 2007 kuni 31. detsembrini 2013.
- (2) Need strateegiasuunistes peaksid peegeldama põllumajanduse mitmekülgset rolli maastike, toidukaupade ning kultuuri- ja looduspärandi rikastamisel ja mitmekesistamisel ühenduses.

(3) Kõnealustes strateegiasuunistes tuleks kindlaks määrata ühenduse prioriteetide elluviimiseks olulised valdkonnad, eriti seoses Göteborgi säästvuse eesmärkidega ning majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegiaga, mis koostati vastavalt Göteborgis (15. ja 16. juunil 2001) ja Thessalonikis (20. ja 21. juunil 2003) kokku tulnud Euroopa Ülemkogul.

(4) Nende strateegiasuuniste alusel peaks iga liikmesriik maaelu arengu programmide koostamise tugiraamistikuna ette valmistama oma riikliku strateegiaplaani,

ON TEINUD JÄRGMISE OTSUSE:

Ainus artikkel

Käesolevaga võetakse vastu lisas esitatud ühenduse maaelu arengu strateegiasuunistes (programmiperiood 2007–2013).

Brüssel, 20. veebruar 2006

Nõukogu nimel
eesistuja
J. PRÖLL

⁽¹⁾ ELT L 277, 21.10.2005, lk 1.

⁽²⁾ Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata.

LISA

Ühenduse maaelu arengu strateegiasuunised (programmiperiood 2007–2013)**1. SISSEJUHATUS**

Määruses (EÜ) nr 1698/2005 on määratud kindlaks (EAFRD) fondist antava abi eesmärk ja ulatus. Ühenduse strateegiasuunistes määratakse selle raamistiku piires kindlaks ühenduse prioriteetide elluviimiseks olulised valdkonnad, eriti seoses Göteborgis püstitatud säästvuse eesmärkidega ning majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegiaga.

Ühenduse maaelu arengu strateegiasuunised võimaldavad:

- määrata kindlaks ja kokku leppida valdkonnad, kus ELi toetus maaelu arenguks loob suurima lisandväärtuse ELi tasandil,
- luua sideme peamiste ELi prioriteetidega (Lissabon, Göteborg) ning kanda need üle maaelu arengupoliitikasse,
- tagada vastavus ELi teiste poliitikavaldkondadega, eriti ühtekuuluvus- ja keskkonnapoliitikaga,
- toetada uue, turule orienteeritud ühise põllumajanduspoliitika rakendamist ning sellega kaasnevat vajalikku ümberkorraldamist vanades ja uutes liikmesriikides.

2. MAAELU ARENG JA ÜHENDUSE ÜLDEESMÄRGID**2.1. Ühine põllumajanduspoliitika ja maaelu areng**

Põllumajandussektor on maapiirkondades jätkuvalt suurim maa kasutaja, samuti maakoha ja keskkonna kvaliteedi peamine määraja. Ühise põllumajanduspoliitika ja maaelu arengu tähtsus ja olulisus on hiljutise Euroopa Liidu laienemise järel suurenenud.

Ilma ühise põllumajanduspoliitika kahe samba – turu- ja maaelu arengu poliitikata – seisaksid mitmed Euroopa maapiirkonnad silmitsi kasvavate majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste probleemidega. Euroopa põllumajandusmudel peegeldab põllumajanduse mitmekülgset rolli maastike, toidukaupade ning kultuuri- ja looduspärandi rikastamisel ja mitmekesistamisel. ⁽¹⁾

Ühise põllumajanduspoliitika, turupoliitika ja maaelu arengupoliitika juhtpõhimõtted kehtestas Euroopa Ülemkogu Göteborgis (15. ja 16. juunil 2001). Vastavalt selle järeldustele peab tugev majanduslik suutlikkus käima käsikäes loodusvarade säästva kasutamise ja jäätmete säästva tasemega, mille käigus säilitatakse bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid ning välditakse kõrbestumist. Nendele väljakutsetele vastamiseks peaksid ühine põllumajanduspoliitika ja selle tulevane areng oma eesmärkides panustama säästva arengu saavutamisele, suurendades rõhuasetust tervislike ja kõrgekvaliteetsete toodete, keskkonnasäästlike tootmismeetodite, sealhulgas orgaanilise tootmise, taastuvate toorainete ja bioloogilise mitmekesisuse kaitsmise soodustamisele.

Need juhtpõhimõtted kinnitas Thessaloniki Euroopa Ülemkogu (20. ja 21. juunil 2003) Lissaboni strateegia järeldustes. Uuendatud ühine põllumajanduspoliitika ja maaelu areng võivad lähiaastatel anda olulise panuse konkurentsivõimesse ja säästvasse arengusse.

⁽¹⁾ Luxembourg'i (12. ja 13. detsembril 1997), Berliini (24. ja 25. märtsil 1999) ja Brüsseli (24. ja 25. oktoobril 2002) Euroopa ülemkogude eesistujariikide järeldused.

2.2. Säästva põllumajanduse suunas: ühise põllumajanduspoliitika reformid 2003. ja 2004. aastal

Ühise põllumajanduspoliitika reformid 2003. ja 2004. aastal on suur samm edasi põllumajanduse konkurentsivõime ja säästva arengu parandamisel ELis ning neis luuakse raamistik tulevasteks reformideks. Järjestikused reformid on andnud panuse Euroopa põllumajanduse konkurentsivõimesse hinnatoetuse garantiide vähendamise ja struktuurilise kohandamise soodustamise näol. Toodanguga sidumata otsetoetuste kehtestamine julgustab põllumajandustootjaid reageerima turusignaalidele, mille on tekitanud pigem tarbijate nõudlus kui kogusega seotud poliitilised soodustused. Keskkonna, toiduohutuse ning loomatervise ja loomade heaolu standardite kaasamine suurendab tarbijate usaldust ning põllumajanduse keskkonnasäästust.

2.3. Maaelu areng 2007–2013

Tulevane maaelu arengupoliitika keskendub kolmele peamisele valdkonnale: põllumajandus- ja toiduainesektoris majandus, keskkond ning maapiirkondade majandus ja elanikkond laiemalt. Maaelu arengustrateegiate ja -programmide uus põlvkond koondatakse ümber nelja telje, nimelt: 1. telg – põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine; 2. telg – keskkonna ja paikkonna parandamine; 3. telg – maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine ning 4. telg – *leader*.

1. telje raames on rida meetmeid suunatud inim- ja füüsilisele kapitalile põllumajandus-, toiduaine- ja metsandussektoris (edendades teadmiste edasiandmist ja innovatsiooni) ning kvaliteetsel tootmisel. 2. teljel nähakse ette meetmed loodusvarade kaitseks ja suurendamiseks ning keskkonnasõbralike põllumajandus- ja metsandussüsteemide ning Euroopa maapiirkondade kultuurmaastike säilitamiseks. 3. telg aitab maapiirkondades arendada kohalikku infrastruktuuri ja inimekapitali, et parandada majanduskasvu ja töökohtade loomise tingimusi kõikides sektorites ning mitmekesistada majandustegevust. Programmi *Leader* kogemusel põhinev 4. telg tutvustab uuendusliku juhtimise võimalusi kohaliku, maaelu arenguks altpoolt tuleva algatuse (nn *bottom-up approach*) kaudu.

2.4. Väljakutsetele vastamine

Maapiirkondi iseloomustavad väga suured erinevused: need ulatuvad kaugetest rahvastikukao ja taandarengu all kannatavatest piirkondadest kuni linnalähedaste, linnakeskuste kasvava surve all olevate piirkondadeni.

Vastavalt rahvastikutihedusel põhinevale OECD määratlusele hõlmavad maapiirkonnad ⁽¹⁾ 92 % EL territooriumist. Pealegi elab 19 % elanikkonnast valdavalt maapiirkondades ja 37 % piirkondades, millest maapiirkond moodustab olulise osa. Need piirkonnad toodavad 45 % EL kogulisandväärtusest ja moodustavad 53 % töökohtadest, kuid kalduvad mahajäämusele sotsiaal-majanduslike näitajate, kaasa arvatud struktuurinäitajate osas muude piirkondadega võrreldes. Sissetulek elaniku kohta on maapiirkondades umbes kolmandiku võrra väiksem, ⁽²⁾ naiste tööhõives osalemise määr on madalam, teenindussektor on vähem arenenud, kõrghariduse tase on üldjuhul madalam ning väiksemal protsendil majapidamistest on lairiba internetiühendus. Kaugus ja piiriäärsus on mõnes maapiirkonnas suureks probleemiks. Need halvemused kalduvad olema veelgi suuremad valdavalt maapiirkondades, kuigi üldine pilt ELi tasandil võib liikmesriigiti märkimisväärselt erineda. Võimaluste, kontaktide ja koolituse infrastruktuuri puudumine on eelkõige kaugete maapiirkondade naiste ja noorte probleem.

Laienemine on põllumajanduslikku kaarti muutnud. Vanades liikmesriikides moodustab põllumajandus 2 % sise-majanduse kogutoodangust, uutes liikmesriikides 3 % ning Rumeenias ja Bulgaarias üle 10 %. Uutes liikmesriikides töötab põllumajanduses kolm korda rohkem inimesi (12 %) kui vanades liikmesriikides (4 %). Bulgaarias ja Rumeenias töötab põllumajanduses märkimisväärselt rohkem inimesi.

ELi põllumajandus- ja toiduainesektor kokku moodustavad olulise osa ELi majandusest, hõlmates umbes 15 miljonit töökohta (8,3 % kogu tööhõivest) ja moodustades 4,4 % SKTst. EL on maailma suurim toiduainete ja jookide tootja kogutoodanguga hinnanguliselt 675 miljardit eurot. Suuruselt jääb see sektor siiski väga polariseerunuks ja killustatuks, sisaldades märkimisväärselt võimalusi ja ohte ettevõtjate jaoks. Metsanduses ja sellega seotud tööstusharudes töötab umbes 3,4 miljonit inimest ja valdkonna käive on 350 miljardit eurot, kuid praegu kasutatakse ainult 60 % iga-aastasest metsakasvust.

⁽¹⁾ OECD määratlus põhineb elanikkonna osal, kes elab maapiirkondades asuvates valdades (st vähem kui 150 elanikku km² kohta) antud NUTS III piirkonnas. Vt mõju laiendatud hindamine – SEK(2004) 931. See on maapiirkondade ainus rahvusvahelisel tunnustatud määratlus. Siiski ei võta see teatavatel juhtudel arvesse tihedamalt asustatud maapiirkondade elanikkonda, eelkõige linnalähedastes piirkondades. Nende suunistega seoses on seda kasutatud üksnes statistilistel ja kirjeldavatel eesmärkidel.

⁽²⁾ Mõõdetuna SKTs ostujõu pariteedi järgi.

Põllumajandus ja metsandus moodustavad 77 % EL maakasutusest. Põllumajanduse keskkonnategevuse tulemuslikkus loodusvarade säilitamisel ja suurendamisel on viimastel aastatel olnud vastuoluline. Mis puudutab vee kvaliteeti, siis on lämmastiku koguülejääk enamuses vanades liikmesriikides 1990. aastast alates veidi langenud, ehkki mõned riigid ja piirkonnad kannatavad endiselt märkimisväärse toitainete väljauhtumise all. Ammoniaagiheite, eutrofeerumise, maapinna lagunemise ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemise probleemid püsivad mitmetes piirkondades. Siiski on üha suurem osa põllumajandusmaast suunatud orgaanilisele tootmisele (5,4 miljonit hektarit ELis) ning taastuvatele ressurssidele (2004. aastal toodeti bioenergia toorainet hinnanguliselt 1,4 miljonil hektaril, 0,3 miljonit hektarit energiakultuuride toetuskeemiga hõlmatud maal ning 0,6 miljonit hektarit tootmisest kõrvalejätud maal). Järjest rohkem kujundavad põllumajanduse ja metsanduse mudeleid pikaajalised kliimamuutused. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse on edasi arenenud Natura 2000 rakendamise – sellesse on kaasatud umbes 12–13 % põllumajandus- ja metsaaladest. Olulist rolli bioloogilise mitmekesisuse ja elupaikade säilitamisel, nagu ka maastiku kaitsmisel ja pinnase kvaliteedis omavad keskkonnasõbralikud põllumajandussüsteemid. Enamikus liikmesriikides moodustavad need põllumajandussüsteemid 10 % – 30 % kõigist põllumajandusaladest. Mõnedes piirkondades võib põllumajandusest loobumine kaasa tuua tõsisid keskkonnavalaseid ohtusid.

Seetõttu seisavad maapiirkonnad lähiaastatel silmitsi eriliste väljakutsetega majanduskasvu, tööhõive ja säästvuse osas. Kuid samas pakuvad maapiirkonnad suuri võimalusi: kasvupotentsiaali uutes sektorites, maaelu hüvede ja turismi edendamise võimalusi, atraktiivset elu- ja töökeskkonda ning omavad olulist rolli loodusvarade ja kõrgelt hinnatud maastike säilitajadena.

Põllumajandus- ja toiduainesektor peab haarama uute lähenemiste, tehnoloogiate ja innovatsiooni pakutavatest võimalustest, et vastata turunõudluse arengule nii Euroopas kui ka ülemaailmselt. Eelkõige võimaldab investering inimkapitali kui olulisse ressursi nii maapiirkondadel kui põllumajandus- ja toiduainesektoril enesekindlalt tulevikku vaadata.

Lissaboni strateegia taasalgatamisel kinnitas Euroopa Ülemkogu taas, et Lissaboni strateegiat tuleb vaadelda säästva arengu nõude laiemas kontekstis ning et tänapäeva vajadusi tuleb rahuldada ilma, et ohustataks tulevaste põlvkondade võimalusi oma vajaduste rahuldamisel ⁽¹⁾. Uus programmiperiood annab ainulaadse võimaluse suunata toetus uuest EAFRDst majanduskasvule, tööhõivele ja säästvale arengule. Selles osas on see täielikult kooskõlas deklaratsiooniga säästva arengu juhtpõhimõtete kohta ⁽²⁾ ja uuendatud Lissaboni tegevuskavaga, mille eesmärgiks on suunata ressursid sellele, et muuta Euroopa investeerimiseks ja elamiseks atraktiivsemaks, stimuleerides teadmisi ja uuendusi majanduskasvuks ning luues rohkem ja paremaid töökohti.

Maaelu arengupoliitika peab aitama maapiirkondi kõnealuste eesmärkide täitmisel ajavahemikul 2007–2013. See nõuab strateegilisemat lähenemist konkurentsivõimele, töökohtade loomisele ja innovatsioonile maapiirkondades ning paremat programmide rakendamist. Põllumajandus- ja metsandussektoris tuleb suuremat tähelepanu pöörata tulevikku suunatud investeeringutele inimestesse, oskustebasse ja kapitali, uutele võimalustele kõikidele kasu toovate keskkonnateenuste pakkumisele ning rohkemate ja paremate töökohtade loomisele majanduse mitmekesistamise kaudu, eriti naiste ja noorte jaoks. Aidates ELi maapiirkondadel realiseerida oma potentsiaali atraktiivse investeerimis-, töö- ja elukeskkonnana, saab maaelu arengupoliitika täita oma osa Euroopa territooriumi säästvas arengus.

3. ÜHENDUSE PRIORITEETIDE KEHTESTAMINE MAAELU ARENGUKS PROGRAMPERIOODIL 2007–2013

Määruses (EÜ) nr 1698/2005 kehtestatud eesmärkide raames määratakse allpool esitatud strateegiasuunistes kindlaks ühenduse prioriteetidid vastavalt selle artiklile 9. Suuniste eesmärk on Euroopa Ülemkogu Lissaboni ja Göteborgi järeldustes sõnastatud peamiste poliitiliste prioriteetide lõimimine. Iga prioriteetide kogumi kohta on esitatud illustreerivad põhimeetmed. Nende strateegiasuuniste põhjal valmistab iga liikmesriik ette oma riiklikud strateegilised plaanid, luues tugiraamistikku maaelu arengu programmide koostamiseks.

⁽¹⁾ Brüsseli Euroopa Ülemkogu (22. ja 23. märtsil 2005) eesistujariigi järeldused.

⁽²⁾ Brüsseli Euroopa Ülemkogu (16. ja 17. juunil 2005) eesistujariigi järeldused.

Ühenduse maaelu arengu prioriteetidele suunatud ressursid (minimaalse sätestatud rahastamislimiidi piires iga telje jaoks) sõltuvad iga programmi piirkonna konkreetsest olukorrast ning selle tugevatest ja nõrkadest külgedest ning võimalustest. Iga ühenduse prioriteet ning selle panus Lissaboni ja Göteborgi eesmärkidesse tuleb üle kanda liikmesriigi tasandile riiklikus strateegiakavas ning maaelu arengu programmides. Mitmetel juhtudel on olemas riiklikud või regionaalsed prioriteetid põllumajandus- ja toiduaineahelaga või põllumajanduse ja metsanduse keskkonnavalase, kliimaatilise ja geograafilise olukorraga seotud konkreetsete probleemide lahendamiseks. Maapiirkondadel tuleb võimalda tegelda muude spetsiifiliste küsimustega, nagu linnalähedane surve, töötus, kaugus või madal rahvastikutihedus.

3.1. Põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine

Ühenduse strateegiasuunised

Euroopa põllumajandus-, metsandus- ja toiduainetetöötuse sektoril on suur potentsiaal jätkuvalt arendada kõrgekvaliteetseid ja lisandväärtusega tooteid, mis vastavad Euroopa tarbijate ja maailma turgude mitmekesisele ja kasvavale nõudmisele.

1. teljele suunatud ressursid peaksid panustama tugevale ja dünaamilisele Euroopa põllumajandus- ja toiduainesektorile, keskendudes teadmiste edasiandmise, moderniseerimise, innovatsiooni ja kvaliteedi prioriteetidele toiduahelas ning prioriteetsetele sektoritele investeeringuteks füüsilisse ja inimkapitali.

Nende prioriteetide saavutamiseks julgustatakse liikmesriike keskendama toetus põhimeetmetele. Sellisteks põhimeetmeteks võiksid olla:

- i) põllumajandussektori ümberkorraldamine ja moderniseerimine, millel on jätkuvalt oluline roll paljude maapiirkondade arengus, eelkõige uutes liikmesriikides. Põllumajanduse edukas kohandamine võib olla võti põllumajandussektori konkurentsivõime ja keskkonnavalase säästvuse parandamiseks ning töökohtade ja majanduskasvu stimuleerimiseks sellega seotud majandusvaldkondades. See hõlmab ka muutusteks ettevalmistumise edendamist põllumajandussektori ümberkorraldamisel ja kaasajastamisel ning ennetava lähenemisviisi väljaarendamist põllumajandusettevõtjate koolitusel ja ümberkoolitusel, eriti seoses edasiantavate oskustega;
- ii) lõimumise parandamine põllumajandus- ja toiduaineahelas. Euroopa toiduainetööstus on üks maailma konkurentsivõimelisemaid ja uuenduslikumaid, kuid seisab silmitsi kasvava ülemaailmse konkurentsiga. Maapiirkondade majanduses on suured võimalused uute toodete loomiseks ja turustamiseks, suurema väärtuse säilitamiseks maapiirkondades kvaliteedisüsteemide kaudu ning Euroopa toodete profiili tõstmiseks välismaal. Nõuandeteenuste ja toetuse kasutamine ühenduse standarditele vastamiseks annab sellesse lõimumisprotsessi oma panuse. Turule orienteeritud põllumajandussektor aitab veelgi enam tugevdada Euroopa põllumajandus- ja toiduainesektori positsiooni suurtööstusena ning majanduskasvu allikana;
- iii) innovatsiooni ning uurimis- ja arendustegevusele ligipääsu hõlbustamine. Innovatsioon on Euroopa põllumajanduse, põllumajandus- ja toiduainesektori ning metsandussektori jaoks üha olulisem. Kuigi Euroopa suured põllumajandus- ja toiduainetööstusettevõtted on tihti uute suundumuste esirinnas, võiks uute toodete ja protsesside juurutamine anda märkimisväärse panuse väiksemate töötajate ja põllumajandusettevõtete tulemuslikkusele. Eriti hõlbustaksid uued koostöövormid ligipääsu uurimis- ja arendustegevusele, innovatsioonile ja 7. raamprogrammi alusel võetud meetmetele; ⁽¹⁾
- iv) info- ja sidetehnoloogia rakendamise ja levitamise soodustamine. Tundub, et põllumajandus- ja toiduainesektor tervikuna on info- ja sidetehnoloogia kasutuselevõtu osas mahajäänud. Eriti on see nii väikeettevõtjate puhul. E-äri rakenduste tarvituselevõtt on ikka veel madalal tasemel, välja arvatud suurte riikidevaheliste ettevõtete ja nende suuremate tarnijate puhul. Maaelu arengu fondid peaksid täiendama tulevase komisjoni algatusi, nagu i2010 e-äri (eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul), e-oskuste ja e-õppe valdkonnas;

⁽¹⁾ Selles kontekstis tuleks arvesse võtta ka alalise põllumajandusuuringute komitee tööd.

- v) dünaamilise ettevõtluse edendamine. Hiljutised reformid on loonud Euroopa põllumajanduse jaoks turule suunatud keskkonna. See loob põllumajandusettevõtjatele uusi võimalusi. Kuid selle majandusliku potentsiaali realiseerimine sõltub strateegiliste ja organisatsiooniliste oskuste arendamisest. Noorte põllumajandustöötajate julgustamine tööleasumisel võib mängida selles osas olulist rolli;
- vi) uute turustusvõimaluste väljaarendamine põllumajandus- ja metsamajandustoodete jaoks. Uued turustusvõimalused võivad anda suurt lisandväärtust, eelkõige kvaliteettoodete osas. Esimese samba alusel rakendatud meetmeid võib täiendada toetusega investeringuteks ja koolituseks toiduks mittekasutatavate toodete tootmise valdkonnas maaelu arengu raames, luues toodangule uusi uuenduslikke turustusvõimalusi või aidades kaasa taastuenergia materjalide, biokütuste ning töötlemisvõimsuse arendamisele;
- vii) põllumajandusettevõtjate ja metsanduse keskkonnanalase tegevuse tõhususe parandamine. Pikaajaline säästvus sõltub võimest toota tooteid, mida tarbijad soovivad osta, saavutades samal ajal kõrged keskkonnanalased standardid. Tõhusamasse keskkonnanalasesse tegevusse investeerimine võib viia ka efektiivsuse kasvuni tootmises, luues kõikidele kasuliku olukorra.

Põlvkondadevahetuse soodustamiseks põllumajanduses võib arvesse võtta esimese telje alusel kättesaadavate meetmete kombinatsiooni, mis on sobitatud noorte põllumajandustöötajate vajadustega.

3.2. Keskkonna ja maapiirkonna paremaks muutmine

Ühenduse strateegiasuunised

ELi maapiirkondade loodusvarade ja maastike kaitsmiseks ja paremaks muutmiseks peaksid 2. telje ressursid panustama ELi kolme prioriteetsesse valdkonda, milleks on: bioloogiline mitmekesisus ja keskkonnasõbralike põllumajandus- ja metsandussüsteemide ning traditsiooniliste põllumajandusmaastike säilitamine ja arendamine, vesi ja kliimamuutus.

2. telje meetmeid tuleks kasutada nende keskkonnanalaste eesmärkide lõimimiseks ning need peaksid panustama põllumajanduse ja metsanduse Natura 2000 võrgustiku rakendamisse, Göteborgis võetud kohustusse pidurdada 2010. aastaks bioloogilise mitmekesisuse langust, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiivi 2000/60/EÜ (millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik) ⁽¹⁾ eesmärkide ja Kyoto protokolliga kliimamuutuste leevendamise seotud sihtide saavutamiseks.

Nende prioriteetide saavutamiseks julgustatakse liikmesriike keskendama toetus põhimeetmetele. Sellisteks põhimeetmeteks võiksid olla:

- i) keskkonnanalaste teenuste ja loomasõbralike põllumajandustavade edendamine. Euroopa kodanikud eeldavad põllumajandustootjatelt kohustuslikest standarditest kinnipidamist. Kuid paljud nõustuvad ka, et põllumajandustootjatele tuleks hüvitada see, kui nad seovad end täiendavate kohustustega, osutades teenuseid, mida turg üksi ei paku, eriti kui need on keskendunud kindlatele ressurssidele, millel on seoses põllumajanduse ja metsandusega eriline tähtsus, nagu vesi ja pinnas;
- ii) põllumajandusmaastiku ja metsade säilitamine. Euroopas on suur osa hinnatud maakeskkonnast põllumajanduse tulemus. Säästva maakorralduse tavad võivad aidata kaasa mahajäetuse, kõrbestumise ja metsatulekahjudega seotud riskide vähendamisele, eelkõige ebasoodsamates piirkondades. Asjakohased põllumajandussüsteemid aitavad säilitada maastikke ja elupaiku, alates märgaladest kuni kuivade heinamaade ja mägikarjamaadeni. Mitmetes piirkondades on see kultuurilise ja looduspärandi ning maapiirkondade kui elu- ja töökeskkonna üldise atraktiivsuse oluline osa;

⁽¹⁾ EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1. Direktiivi on muudetud otsusega 2455/2001/EÜ (EÜT L 331, 15.12.2001, lk 1).

- iii) kliimamuutuste vastu võitlemine. Põllumajandus ja metsandus on taastuva energia ning bioenergiarajatiste toorainete arendamisel esirinnas. Asjakohane põllumajanduslik ja metsandusalane tegevus võib aidata kaasa kasvuhoo- negaaside heitkoguste vähendamisele ning metsade ja pinnase koostises oleva orgaanilise aine süsiniku talleta- misvõime säilitamisele ning kliimamuutuste mõjuga kohandumisele;
- iv) mahepõllunduse panuse tugevdamine. Mahepõllundus esindab terviklikku lähenemisviisi säästvale põllumajandu- sele. Selles osas saaks selle panust keskkonnaalastesse ja loomade heaolu puudutavatesse eesmärkidesse veelgi tugevdada;
- v) keskkonnaalaste/majanduslike, kõigile kasulike algatuste julgustamine. Maapiirkondade ja nende toidukaupade identiteedile võib kaasa aidata keskkonnaalaste kaupade pakkumine, eriti põllumajanduse keskkonnameetmete kaudu. Need võivad olla aluseks turismi ja maaelu hüvede pakkumise abil kujunevale majanduskasvule ning tööhõivele, eriti kui see on seotud turismi, käsitööstuse, koolituse ja muude kui toiduainete sektori mitmekesistamisega;
- vi) territoriaalse tasakaalu edendamine. Maaelu arenguprogrammid võivad anda olulise panuse maapiirkondade atraktiivseks muutumiseks. Samuti võivad nad aidata tagada, et konkurentsivõimelises, teadmispõhises majan- duses säilitatakse säästev tasakaal linna- ja maapiirkondade vahel. Kombineerituna programmi teiste telgedega võivad maakorraldusmeetmed anda positiivse panuse majandustegevuse ja territoriaalse ühtekuuluvuse ruumilisse jagamisse.

3.3. Maapiirkondade elanike elukvaliteedi parandamine ning maamajanduse mitmekesistamise soodustamine

Ühenduse strateegiasuunised

3. telje raames maapiirkondade majanduse mitmekesistamise ja maapiirkondade elanike elukvaliteedi paranda- misele suunatud ressursid peaksid aitama saavutada tööhõive võimaluste loomise üldprioriteeti ning tingimusi majanduskasvuks. 3. telje alusel kättesaadavaid meetmeid tuleks kasutada eelkõige suutlikkuse suurendamiseks, oskuste omandamiseks ja kohaliku strateegia arendamise organiseerimise edendamiseks ning samuti selleks, et aidata tagada maapiirkondade atraktiivsuse säilimine tulevaste põlvkondade jaoks. Koolituse, teavitamise ja ettevõtluse edendamisel tuleks arvesse võtta naiste, noorte ja vanemate inimeste konkreetseid vajadusi.

Nende prioriteetide saavutamiseks julgustatakse liikmesriike keskendama toetus põhimeetmetele. Sellisteks põhimeet- meteks võiksid olla:

- i) majandustegevuse ja tööhõive määra tõstmine maapiirkondade majanduses laiemas mõttes. Majanduse mitmekesistamine on vajalik majanduskasvu, tööhõive ja säästva arengu jaoks maapiirkondades ning aitab seeläbi kaasa paremale territoriaalsele tasakaalule nii majanduslikus kui ka sotsiaalses mõttes. Turism, käsitööstus ja maaelu hüvede pakkumine on mitmetes piirkondades kasvavad sektorid ning pakuvad võimalusi nii põlluma- jandusettevõtete mitmekesistamiseks väljaspool põllumajandust kui ka mikroettevõtete arendamiseks laiemas maapiirkondade majanduses;
- ii) naiste tööturule tuleku soodustamine. Paljudes maapiirkondades loob ebapiisav lastehoiu infrastruktuur konkreetset takistust. Kohalikud algatused lastehoiustruktuuride arendamiseks võivad lihtsustada juurdepääsu tööturule. See võib hõlmata lastehoiu infrastruktuuri arendamist, võimaluse korral koos algatustega julgustada maapiirkondades toimuvat tegevust ja kohalike teenustega seotud väikeettevõtete loomist;
- iii) külaelu taaselustamine. Terviklikud algatused, milles on ühendatud mitmekesistamine, ettevõtete loomine, kultuuripärandisse investeerimine, kohalike teenuste infrastruktuur ja renoveerimine võivad aidata kaasa nii majanduslike väljavaadete kui ka elukvaliteedi parandamisele;

- iv) mikroettevõtete ja käsitööstuse arendamine võib põhineda traditsioonilistel oskustel või luua uusi oskusi, eriti kombineerituna seadmete ostmise, koolituse ja juhendamise, ettevõtluse edendamise aitamisega ning majandusstruktuuri arendamisega;
- v) noorte koolitamine kohaliku majanduse mitmekesistamiseks vajaminevate oskuste alal võib vastata turismi, rekreatsiooni, keskkonnaalaste teenuste, traditsiooniliste maaelu oskuste ja kõrgekvaliteediliste toodete nõudlusele;
- vi) info- ja sidetehnoloogia rakendamise ja levitamise soodustamine. Info- ja sidetehnoloogia rakendamine ja levitamine on maapiirkondades hädavajalik mitmekesistamise eesmärgil, samuti kohalikuks arenguks, kohalike teenuste pakkumiseks ja e-osaluse edendamiseks. Mastaabisäästu saab saavutada külade info- ja sidetehnoloogia algatuste kaudu, milles kombineeritakse infotehnoloogia seadmed, võrkude loomine ja e-oskuste koolitus läbi ühenduse struktuuride. Sellised algatused võivad kohalike põllumajandusettevõtjate ja maapiirkondade ettevõtjate jaoks suuresti hõlbustada info- ja sidetehnoloogia rakendamist ning e-äri ja e-kaubanduse vastuvõtmist. Maksimaalselt tuleb kasutada interneti ja lairibakommunikatsioonide pakutavaid võimalusi, näiteks struktuurifondide piirkondlike programmide raames, et ületada asukohast tulenevad puudused;
- vii) taastuvate energiaallikate loomise ja uuendusliku kasutamise arendamine võib aidata kaasa uute turustusvõimaluste loomisele põllumajandus- ja metsandustoodete jaoks, kohalike teenuste pakkumisele ja maapiirkondade majanduse mitmekesistamisele;
- viii) turismi arengu soodustamine. Turismisektor on mitmetes maapiirkondades üheks suuremaks kasvavaks sektorigi ning võib põhineda kultuurilisel ja looduslikul pärandil. Info- ja sidetehnoloogia suurenenud kasutamine turismi alaseks broneerimiseks, müügi edendamiseks, turustamiseks, teenuste kujundamiseks ning rekreatsioonitegevuseks võib tõsta külastajate arvu ning viibimise pikkust, eriti kui sellega luuakse sidemeid väiksemate kohtadega ja julgustatakse põllumajandusturismi;
- ix) kohaliku infrastruktuuri ajakohastamine, eriti uutes liikmesriikides. Lähiaastatel tehakse märkimisväärseid investeeringuid peamiste sidevahendite, transpordi, energia ja vee infrastruktuuris. Struktuurifondidest on võimalik saada märgatavat toetust, mis ulatub üle-euroopalistest võrgustikest sidemete arendamiseni äri- või teadusparkidega. Mitmekordse mõju täielikuks realiseerimiseks töökohtade ja kasvu osas võib maaelu arendamise programmide raames toetust saanud väikesemahuline kohalik infrastruktuur mängida elutähtsat rolli, sidudes need suured investeeringud kohalike mitmekesistamise strateegiatega ning põllumajandus- ja toiduainesektori potentsiaali arendamisega.

3.4. Kohaliku suutlikkuse suurendamine tööhõive ja mitmekesistamise nimel

Ühenduse strateegiasuunised

4. telje (*Leader*) ressursid peaksid aitama kaasa 1. ja 2. telje ning eriti 3. telje prioriteetide saavutamisele, kuid mängima ka olulist rolli juhtimise parandamise horisontaalse prioriteedi alal ning maapiirkondade sisemise arengupotentsiaali mobiliseerimisel.

4. telje alusel antav toetus pakub kohalikel vajadustel ja tugevatel külgedel põhineva ühenduse juhitava kohaliku arengustrateegiaga võimalust kombineerida kõiki kolme eesmärki – konkurentsivõimet, keskkonda ja elukvaliteeti/mitmekesistamist. Põllumajandustootjaid, metsandustöötajaid ja teisi maaelus tegevaid isikuid hõlmavad integreeritud lähenemisviisid võivad kaitsta ja suurendada kohalikku loodus- ja kultuuripärandit, tõsta keskkonnaalast teadlikkust ning investeerida ja reklaamida kohalikke tooteid, turismi ning taastuvaid loodusvarasid.

Nende prioriteetide saavutamiseks julgustatakse liikmesriike keskendama toetus põhimeetmetele. Sellisteks põhimeetmeteks võiksid olla:

- i) kohaliku partnerluse potentsiaali suurendamine, entusiasm ja oskuste omandamise edendamine, mis võib kaasa aidata kohaliku potentsiaali mobiliseerimisele;
- ii) era- ja avaliku sektori partnerluse edendamine. Eelkõige jätkab *Leader* olulise rolli mängimist maaelu arengule uuenduslike lähenemisviiside soodustamisel ning era- ja avaliku sektori ühendamisel;
- iii) koostöö ja innovatsiooni edendamine. Kohalikud algatused nagu *Leader* ja toetus majanduse mitmekesistamisele võivad mängida olulist rolli inimeste sidumisel uute ideede ja lähenemisviisidega, innovatsiooni ja ettevõtluse soodustamisel ning kaasatuse ja kohalike teenuste pakkumise edendamisel. Interaktiivsed kogukonnad võivad kaasa aidata teadmiste levitamisel, heade tavade vahetamisel ning innovatsiooni kasutamisel maapiirkondade toodetes ja teenustes;
- iv) kohaliku juhtimise parandamine. *Leader* saab aidata uuenduslike lähenemisviiside edendamisel põllumajanduse, metsanduse ja kohaliku majanduse sidumisel, aidates seeläbi mitmekesistada majanduslikku baasi ning tugevdada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku mustrit.

3.5. Programmitöö koostoime tagamine

Ühenduse strateegiasuunised

Riiklike strateegiate väljatöötamisel peaksid liikmesriigid tagama, et maksimeeritaks telgedevahelist ja nende piires esinevat koostoimet ning välditaks võimalikke vastuolusid. Kui see on asjakohane, võivad liikmesriigid arendada integreeritud lähenemisviise. Liikmesriigid peaksid mõtlema ka sellele, kuidas oleks võimalik võtta arvesse teisi ELi tasandi strateegiaid, nagu mahetoidu ja -põllunduse tegevuskava, kohustust taastuvenergia suuremaks kasutamiseks, ⁽¹⁾ vajadust välja arendada keskmise pikkusega ja pikaajaline ELi strateegia kliimamuutustega võitlemiseks ⁽²⁾ ja vajadust näha ette tõenäolist mõju põllumajandusele ja metsandusele, ELi metsandusstrateegiat ja tegevuskava (mis saavad aidata nii majanduskasvu ja tööhõive kui ka säästvuse eesmärkide täitmisel) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega nr 1600/2002/EÜ ⁽³⁾ vastu võetud kuuendas keskkonnaalases tegevusprogrammis esitatud prioriteete, eelkõige neid, mis mille jaoks on vaja temaatilisi keskkonnaalaseid strateegiaid (pinnase kaitse, merede säästev kasutamine ja mere ökosüsteemide säilitamine, pestitsiidide säästev kasutamine, õhusaaste, linnakeskkond, ressursside säästev kasutamine ja jäätmekäitlus).

ELi ja liikmesriikide tasandil on kättesaadavad mitmed meetmed juhtimise ja poliitika elluviimise parandamiseks. Euroopa ja riiklike maaelu arendamise võrgustike ülesehitamiseks saab tehnilist abi kasutada platvormina parimate kogemuste ja arvamuste vahetamiseks kõikides poliitika kujundamise, haldamise ja rakendamise aspektides sidusrühmade vahel. Riiklike strateegiate ettevalmistamisel tuleb arvesse võtta teavitamis- ja avalikustamismeetmeid, et tagada erinevate tegevusikute varane kaasamine, ning välja töötada kõnealused meetmed hilisemate rakendusetappide jaoks.

3.6. Ühenduse rahastamisvahendite vastastikune täiendavus

Ühenduse strateegiasuunised

Soodustada tuleb koostoimet struktuuri-, tööhõive- ja maaelu arengupoliitika vahel. Sellega seoses peaksid liikmesriigid tagama Euroopa Regionaalarengu Fondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Kalandusfondi ja EAFRDst rahastatavate tegevuste vastastikuse täiendavuse ja kooskõla. Peamised juhtpõhimõtted eri fondide toetatavate meetmete piiritlemise ja nende kooskõlastusmehhanismide osas tuleks määratleda riiklikus strateegilises viiteraamistikus/riikliku strateegia kavas.

⁽¹⁾ Brüsseli Euroopa Ülemkogu 25. ja 26. märtsil 2004) eesistujariigi järeldused.

⁽²⁾ Brüsseli Euroopa Ülemkogu (22. ja 23. märtsil 2005) eesistujariigi järeldused.

⁽³⁾ EÜT L 242, 10.9.2002, lk 1.

Infrastruktuuri investeeringute puhul peaks üheks juhtpõhimõtteks olema sekkumise ulatus. Näiteks peaks transporti ja teistesse infrastruktuuridesse liikmesriigi, piirkonna või alampiirkonna tasandil tehtavate investeeringute puhul kasutama ühtekuuluvuspoliitika vahendeid, samal ajal kui puhtalt kohalikul tasandil võiks kasutada põhiteenuste meetet 3. telje alusel, tagades seose kohaliku ja piirkondliku tasandi vahel.

Inimkapitali arengu osas oleks maaelu arengu alusel antav toetus suunatud põllumajandustootjatele ja majanduses tegevatele isikutele, kes on kaasatud maapiirkondade majanduse mitmekesistamisse. Maapiirkondade elanikkond saaks toetust ühtse altpoolt tuleva algatuse (nn *bottom-up approach*) raames. Nendes valdkondades tuleks meetmeid rakendada täielikus vastavuses Euroopa tööhõivestrategia eesmärkidega, nagu on sätestatud majanduskasvu ja tööhõive ühtsetes suunistes ning vastavalt Lissaboni protsessi raames riiklike reformiprogrammide alusel võetud meetmetele. Tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" eesmärk on saavutada hariduse ja koolitusega seotud Lissaboni eesmärgid. Elukestva õppe filosoofia on selle programmi keskmeks ning kehtib kõikide hariduse ja koolituse tasemetel ja tüüpide puhul, sealhulgas põllumajanduses, metsanduses ning põllumajandus- ja toiduainesektoris.

4. ARUANDLUSSÜSTEEM

Määrusega (EÜ) nr 1698/2005 nähakse ette ühenduse ja liikmesriikide strateegiate strateegiaseire. Arenguaruannete esitamise aluseks on ühine seire- ja hindamisraamistik, mis kehtestatakse koostöös liikmesriikidega.

Selle raamistikuga sätestatakse piiratud arv ühiseid näitajaid ja ühine metoodika. Seda täiendatakse programmispet-siifiliste näitajatega, et peegeldada iga programmi valdkonna olemust.

Ühiste näitajate kogum lubab väljundite, tulemuste ja mõjude koondamist ELi tasandil ning aitab hinnata edu ühenduse prioriteetide saavutamisel. Programmiperioodi alguses määratletud etalonnäitajad lubavad hinnata lähte-olukorda ning on aluseks programmi strateegia väljaarendamisel.

Hindamine toimub jooksvalt ning koosneb eel-, vahe- ja järelhindamisest programmi tasandil ning muust hindamistegevusest, mis on programmi haldamise ja mõju parandamiseks kasulik. Nende hindamistega kaasnevad temaa-tilised uuringud ja sünteeshinnangud ühenduse tasandil ning Euroopa maaelu arendamise võrgustiku tegevus kui platvorm liikmesriikides kogemuste vahetamiseks ja hindamise suutlikkuse suurendamiseks. Heade tavade vahetamine ning hindamistulemuste jagamine annab märkimisväärse panuse maaelu arengu tõhususse. Selles osas peaks Euroopa võrgustik mängima kesket rolli kontaktide hõlbustamisel.